

Modernisering Europese Staatssteunregels

Utrecht, juni 2014

Drs. K.H.S. (Koert) van Buiren

k.vanbuiren@seo.nl

seo economic research

Inhoud

1. Inleiding en achtergrond

- Wat is Staatssteun
- Enkele cijfers
- Modernisering

2. Belangrijke vernieuwingen

- Uitleg begrip Staatssteun
- Nieuwe Algemene Groepsvrijstellingen
- Evaluatie en effectmeting

3. Conclusies

Inhoud

1. Inleiding en achtergrond

- Wat is Staatssteun
- Enkele cijfers
- Modernisering

2. Belangrijke vernieuwingen

- Uitleg begrip Staatssteun
- Nieuwe Algemene Groepsvrijstellingen
- Evaluatie en effectmeting

3. Conclusies

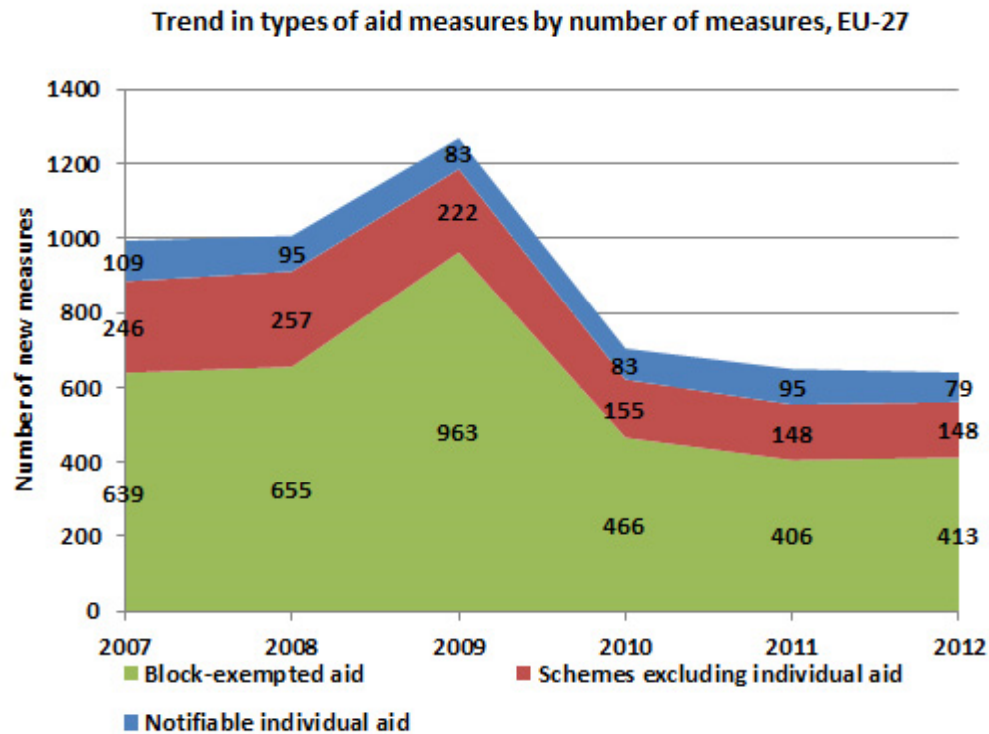
*Hebben de economen
gewonnen van de
juristen?*

1. Inleiding en achtergrond – *wat is staatssteun?*

- **Wat is Staatssteun? (artikel 107 VWEU)**
- **Staatssteun is:**
  1. Met staatsmiddelen bekostigd (in welke vorm dan ook)
  2. Begunstigde is een onderneming (economische activiteit)
  3. Selectief
  4. Verstoort (potentieel) de concurrentie
  5. Beïnvloedt het interstatelijk handelsverkeer ongunstig

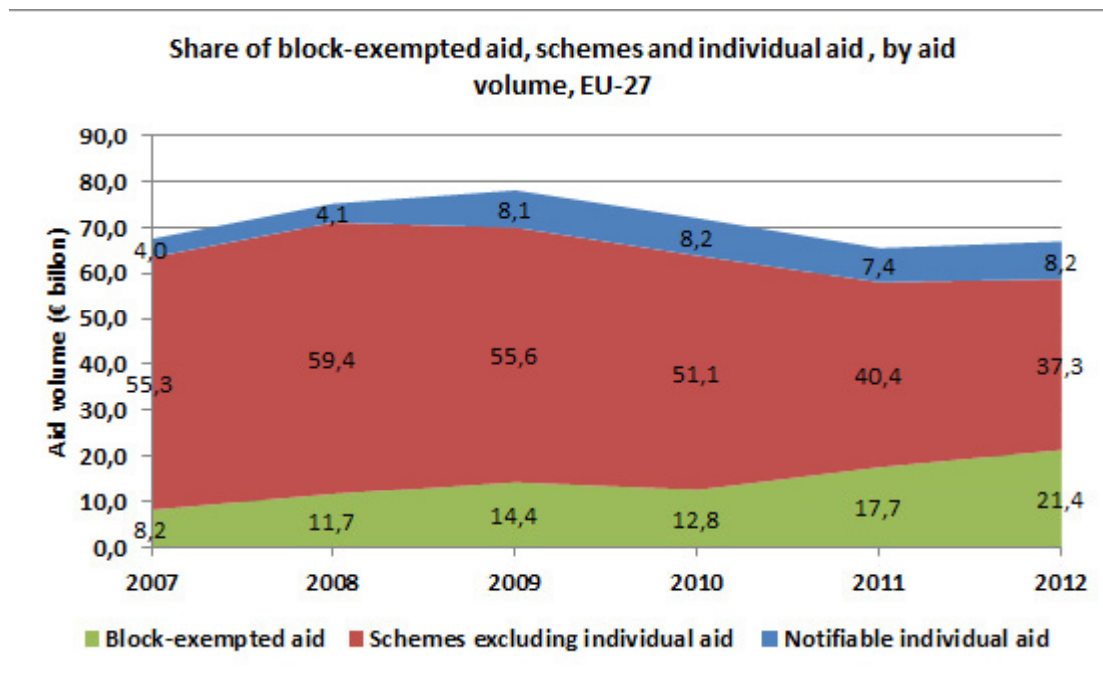
1. Inleiding en achtergrond – enkele cijfers

- Aantal staatssteunmaatregelen gedaald in de tijd

1. Inleiding en achtergrond – enkele cijfers

- Volume staatssteun gelijk gebleven; meer ‘verstorende’ steun?

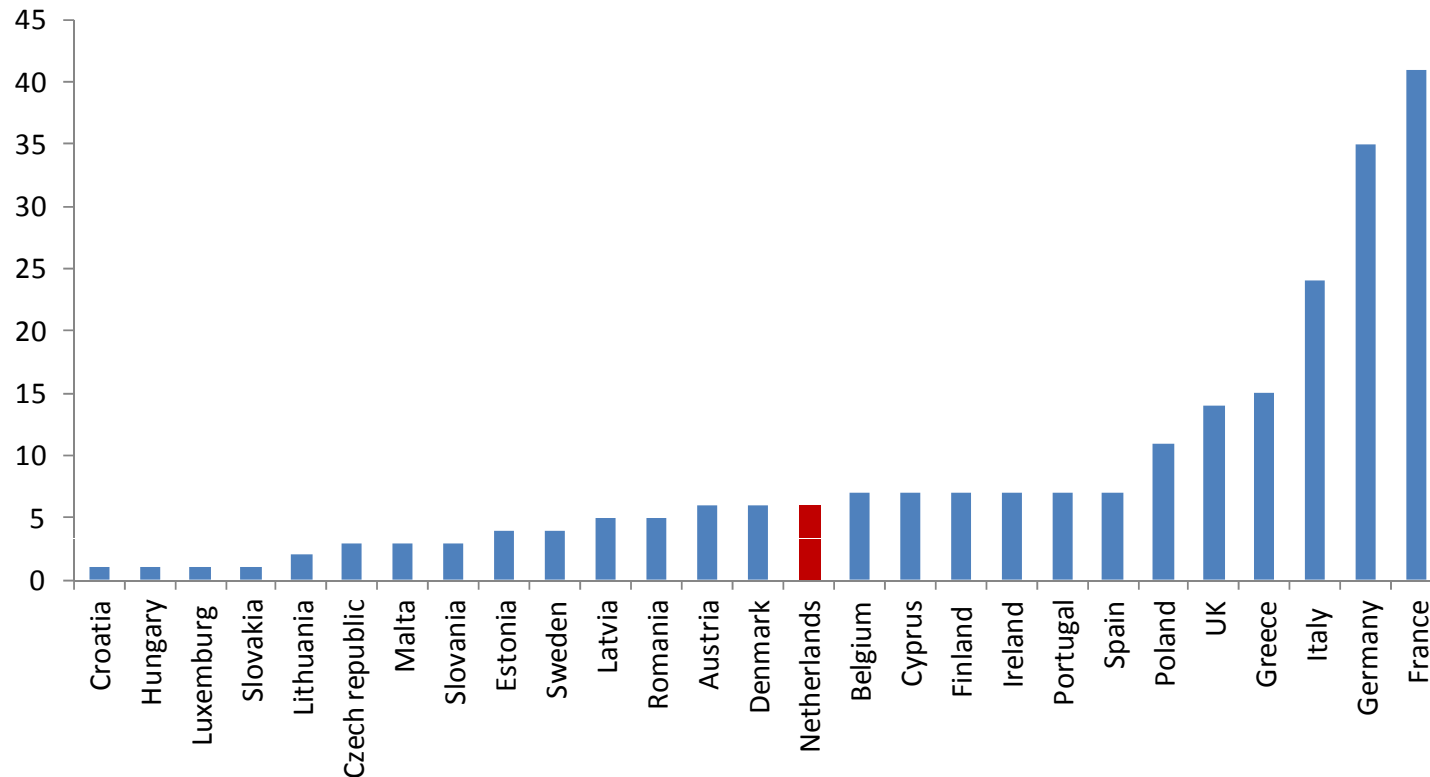
Alleen het gesproken woord telt

1. Inleiding en achtergrond – enkele cijfers

- Sinds 1999 in gehele EU 233 “*Air transport*” staatssteunzaken (incl. alles)

1. Inleiding en achtergrond – enkele cijfers

cases

Alleen het gesproken woord telt

1. Inleiding en achtergrond – enkele cijfers

- Sinds 1999 in gehele EU 233 “*Air transport*” staatssteunzaken (incl. alles)
- > 50 procent betreft “*regional and sectoral development aid*”

1. Inleiding en achtergrond – enkele cijfers

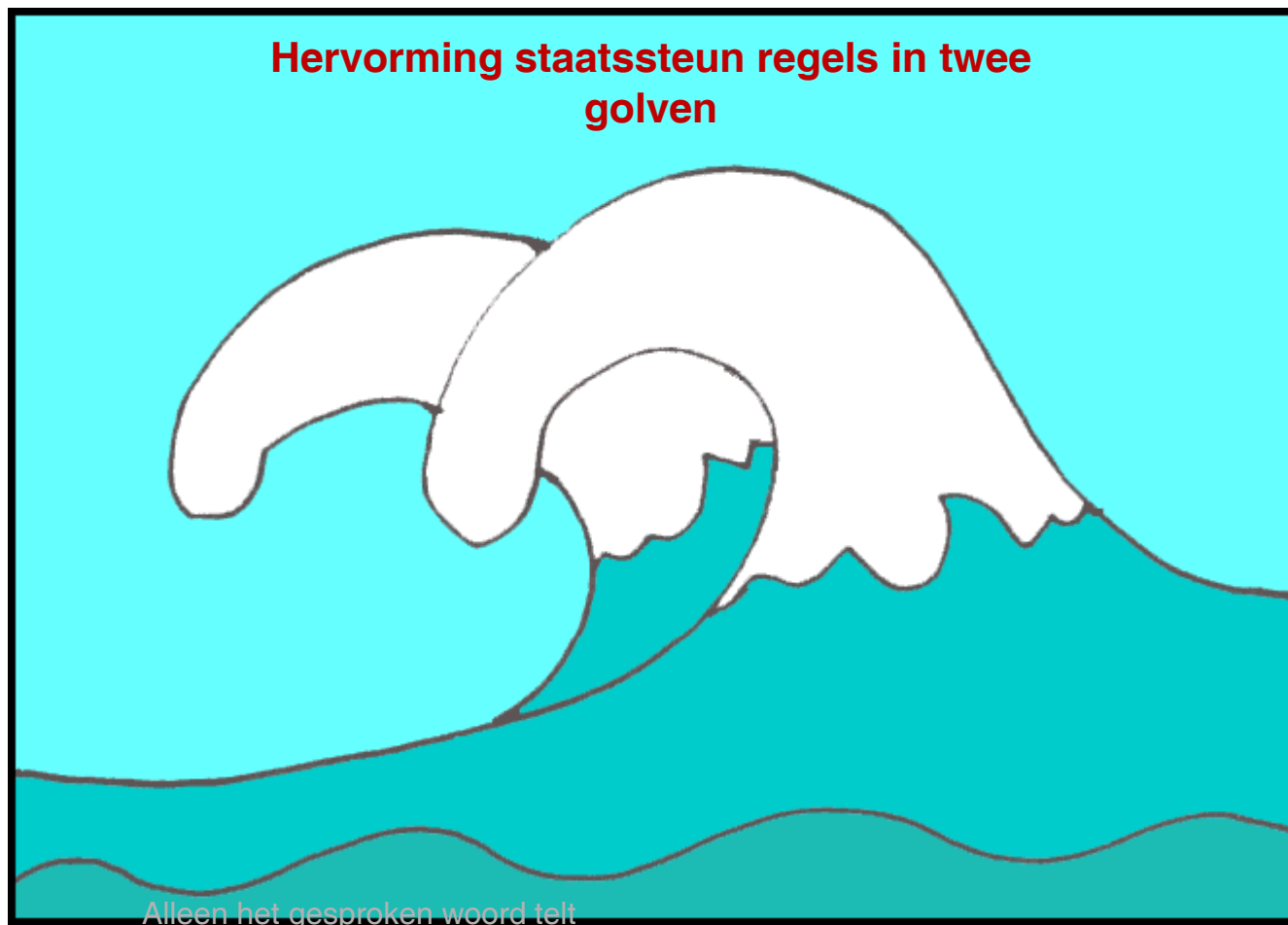
- Sinds 1999 in gehele EU 233 “*Air transport*” staatssteunzaken (incl. alles)
- > 50 procent betreft “*regional and sectoral development aid*”
- > 70 procent betreft een besluit van de Europese Commissie: “*does not constitute state aid*” of “*no objection*” (=geoorloofde staatssteun)

1. Inleiding en achtergrond – enkele cijfers

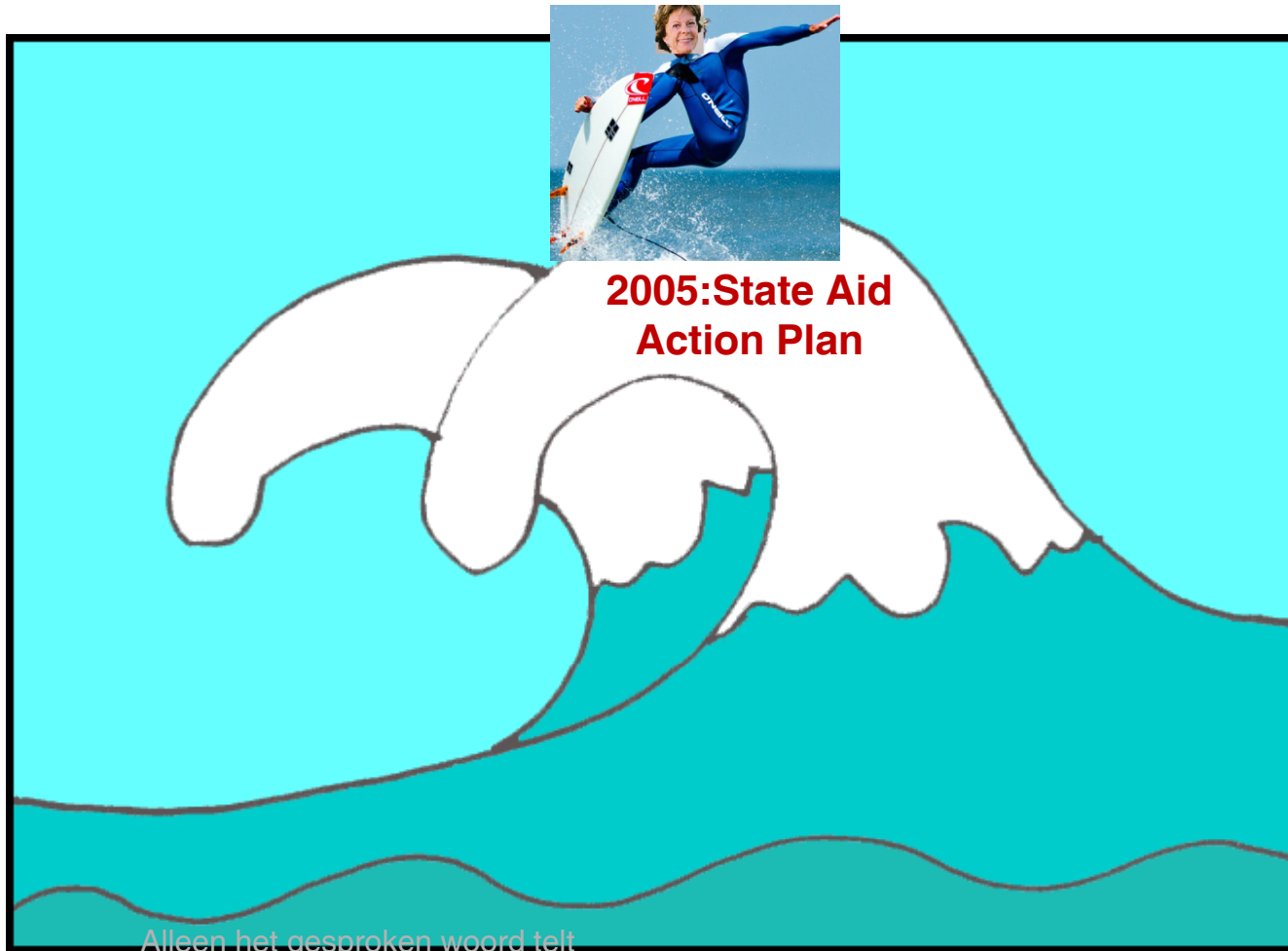
- Sinds 1999 in gehele EU 233 “*Air transport*” staatssteunzaken (incl. alles)
- > 50 procent betreft “*regional and sectoral development aid*”
- > 70 procent betreft een besluit van de Europese Commissie: “*does not constitute state aid*” of “*no objection*” (=geoorloofde staatssteun)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Air transport aid as % of total state aid	0,59%	0,53%	1,20%	0,38%	0,25%	0,57%
Maritime transport aid as % of total state aid	2,80%	2,91%	2,12%	2,13%	2,26%	1,93%

1. Inleiding en achtergrond - *modernisering*

1. Inleiding en achtergrond - *modernisering*

1. Inleiding en achtergrond - *modernisering*

1. Inleiding en achtergrond - *modernisering (SAAP)*

- **Eerste golf: State Aid Action Plan (SAAP, 2005)**
  - *“less and better targeted state aid”*
  - *“a refined economic approach”*
  - *“more effective procedures” en “shared responsibility”*
- **Benoemt expliciet marktfalen als rechtvaardiging Staatssteun:**
externaliteiten (R&D), collectieve goederen (defensie), asymmetrische informatie (financiering MKB), marktmacht (monopolies)
- **“Balancing test” als conceptueel kader voor Staatssteun:**
  1. *Marktfalen?*
  2. *Prikkel (gedragseffect)?*
  3. *Verstoring van de concurrentie?*
  4. *Saldo positieve en negatieve effecten positief?*
- **Meer economie (“effect based approach”), minder recht (“form based approach”)**

1. Inleiding en achtergrond - *modernisering (SAM)*

- **SAAP opgevolgd door State Aid Modernisation (2012, SAM), met doelen:**
  1. *“foster sustainable, smart and inclusive growth in a competitive internal market”*
    - Gemeenschappelijke uitgangspunten voor de beoordeling van staatssteun
    - Stroomlijnen van regels voor steuncategorieën
  2. *“focus Commission ex ante scrutiny on cases with the biggest impact, whilst strengthening Member State cooperation in State aid Enforcement”*
    - Verruiming van de groepsvrijstellingen (*General Block Exemption*)
  3. *“streamline rules and provide for faster decisions”*
    - Verduidelijking van het begrip staatssteun
    - Versnellen en vereenvoudigen van procedures

2. Belangrijke vernieuwingen

- **Ingaan op:**
  1. Mededeling: Uitleg van het begrip “staatssteun”
  2. Algemene groepsvrijstelling
  3. Aanbevelingen voor effectmeting en evaluatie

2. Belangrijke vernieuwingen - *het begrip “Staatssteun”*

- **Behulpzame verduidelijking**
- **Het begrip “onderneming” en “economische activiteit”**
  - Relevant voor Luchtverkeersleiding

2. Belangrijke vernieuwingen - *het begrip “Staatssteun”*

- **Behulpzame verduidelijking**
- **Het begrip “onderneming” en “economische activiteit”**
  - Relevant voor Luchtverkeersleiding
  - ‘niet-economische’ activiteit, tenzij marktmechanismen

2. Belangrijke vernieuwingen - *het begrip “Staatssteun”*

- **Behulpzame verduidelijking**
- **Het begrip “onderneming” en “economische activiteit”**
  - Relevant voor Luchtverkeersleiding
  - ‘niet-economische’ activiteit, tenzij marktmechanismen
  - Rechtspraak HvJ: “indien op een markt worden aangeboden”

2. Belangrijke vernieuwingen - *het begrip “Staatssteun”*

- **Behulpzame verduidelijking**
- **Het begrip “onderneming” en “economische activiteit”**
  - Relevant voor Luchtverkeersleiding
  - ‘niet-economische’ activiteit, tenzij marktmechanismen
  - Rechtspraak HvJ: “indien op een markt worden aangeboden”
  - Wat is een markt? EC:
    - Wijze waarop goederen en diensten georganiseerd zijn
    - Verschilt van lidstaat tot lidstaat; kan veranderen in tijd
    - Markt afscherming sluit economische activiteit niet uit
    - Niet economisch: taken die tot overheidsdomein horen en die de Staat op zich neemt
    - Tenzij: marktmechanismen geïntroduceerd

2. Belangrijke vernieuwingen - *het begrip “Staatssteun”*

- **Behulpzame verduidelijking**
- **Het begrip “onderneming” en “economische activiteit”**
  - Relevant voor Luchtverkeersleiding
  - ‘niet-economische’ activiteit, tenzij marktmechanismen
  - Rechtspraak HvJ: “indien op een markt worden aangeboden”
  - Wat is een markt? EC:
    - Wijze waarop goederen en diensten georganiseerd zijn
    - Verschilt van lidstaat tot lidstaat; kan veranderen in tijd
    - Markt afscherming sluit economische activiteit niet uit
    - Niet economisch: taken die tot overheidsdomein horen en die de Staat op zich neemt
    - Tenzij: marktmechanismen geïntroduceerd
  - EC noemt bij specifieke voorbeelden karakteristieken, zoals: vrijwillige afname, winstoogmerk, wijze van bekostiging, mate van concurrentie (!)

2. Belangrijke vernieuwingen - *het begrip* *“Staatssteun”*

- **Helaas laat EC na heldere criteria voor het begrip “markt” en “economische activiteit” te definiëren, zoals:**
  - Mate waarin aanbieder risico loopt over investeringen
  - Mate waarin de prijs tot stand komt door vraag en aanbod
  - Mate waarin afnemers direct betalen voor een goed/dient
  - Aandeel van subsidies in de bekostiging
  - Mate waarin aanbieder prikkel heeft tot efficiency
- **Tekortkoming: ‘verstoring van concurrentie’ = ‘selectiviteit’ / ‘voordeel’. Brede welvaartsdefinitie was beter geweest**

2. Belangrijke vernieuwingen - *nieuwe Algemene Groepsvrijstelling*

- Wordt gezien als de kern van de Nieuwe Staatssteunregels
- Van toepassing op: regionaal, MKB, milieu, risicokapitaal, OO&I, opleiding, breedband, regionale infrastructuur, etc.
- Aanzienlijk meer vrijheid voor Staatssteun zonder melding vooraf
- Meer vrijheid betekent meer verantwoordelijkheid
- Doelstelling:
  - Driekwart alle steunmaatregelen onder de Groepsvrijstelling
  - Tweederde alle staatssteun onder groepsvrijstelling, uitlopend tot 90% bij goed gebruik
  - Alleen grote staatssteunmaatregelen met potentiële verstoring concurrentie worden vooraf getoetst
  - Alle andere staatssteun vrij te verlenen mits transparant en ex-post geëvalueerd

2. Belangrijke vernieuwingen - *nieuwe Algemene Groepsvrijstelling*

- **Twee belangrijke ‘revisies’:**
  1. Verruiming mogelijkheden om ‘goede’ Staatssteun te verlenen zonder Europese toetsing vooraf
  2. Invoering van *ex-post* effect-evaluaties en vereisten t.a.v. transparantie
- **Drempels verhoogd voor bijvoorbeeld:**
  - Regionale investeringssteun (via formule voor investeringen < € 100 miljoen)
  - Regionale stedelijke ontwikkelingssteun (< € 20 miljoen)
  - MKB steun (< € 7,5 miljoen per bedrijf per project)
  - Lokale infrastructuur (ex (lucht)havens) (< € 10 miljoen)
- **Wel dient er sprake te zijn van een ‘incentive effect’:**
  - Alle steun: aanvraag Steun voorafgaand aan start project (informatie over project en kosten)
  - Ad hoc steun aan grote bedrijven: Project dient aantoonbaar versneld, vergroot of gerealiseerd te worden a.g.v. de steun

2. Belangrijke vernieuwingen - *nieuwe Algemene Groepsvrijstelling*

- **Transparantie: nationale of regionale “Staatssteun website”:**
  - Steunverlenende autoriteit en steunontvangend bedrijf / sector
  - Beschrijving van de steunmaatregel met verwijzing naar wettelijke basis
  - Type, duur, omvang en vorm van de steunmaatregel
  - Doel en steunintensiteit
  - Gedetailleerdere informatie over steunontvanger als steun > € 500.000
- **Commissie publiceert weblinks naar nationale sites**
- **Lidstaat maakt transparant, Commissie monitort**
- **Steun > drempels worden (‘in principe’) onderworpen aan evaluatieonderzoek (veronderstellingen, doelstellingen, effecten)**
- **O.b.v. vooraf vastgesteld evaluatieplan**

2. Belangrijke vernieuwingen - *aanbevelingen voor effectmeting en evaluatie*

- **Doel: stimuleren en verbeteren evaluatieonderzoek Staatssteun**
- **Consistent met NL trend beleidsevaluatie ('Durf te meten')**
- **Doet aanbevelingen voor:**
  - Methodologie
  - Planning
  - Onafhankelijkheid
- **Gewenste aanvullingen:**
  - Evaluatieonderzoek als voorwaarde voor steunverlening
  - Voorschriften voor dataverzameling
  - Naast focus op effectiviteit; ook op efficiency (maatschappelijke kosten en baten)

3. Conclusie

- *Hebben de economen het gewonnen van de juristen?*
- **Meer economie (effecten), minder recht (vorm):**
  - Marktfalen als rechtvaardiging voor steun meer erkend (zie groepsvrijstelling)
  - Incentive effect wordt belangrijker
  - Evaluatie en meting effecten gestimuleerd, soms verplicht
- **EC tracht “Staatssteun” te verduidelijken, slaagt niet helemaal**
- **EC geeft lidstaten veel meer vrijheid en verantwoordelijkheid**
- **Transparantie: publicatie (lidstaat) en monitoring (EC)**